

Dějiny tohoto exkluzivně položeného náměstí jsou v jejím podání místy skutečně napínavou četbou. V pražském raně novověkém prostředí se pohybuje i příspěvek Tomáše Sekyrky, jehož pramenem se staly obrazy malované na domovní fasády v epoše baroka.

Svazek uzavírají dva příspěvky, jež se vztahují ke královským městům v severozápadních Čechách. Eva Němečková popsala fungování trhů a jejich regulaci na konci středověku a počátku novověku (nejen) na základě pramenů vzniklých z činnosti místních cechovních organizací. Litoměřic v 17. století se týká příspěvek Viléma Záborského, který kombinací výpovědí několika pramenů detailně rekonstruoval prostorovou distribuci trhových míst před radnicí. Poukazuje přitom na širší politicko-hospodářské souvislosti a identifikuje komunikační horizonty Litoměřic na jedné straně zasahující k pražskému souměstí a na straně druhé zahrnující několik lokalit v příhraničním Sasku.

Kniha nabízí kvalitní studie a jako celek působí soudržně. V případě několika textů se uplatnil i dosud v Česku málo akcentovaný přístup, který při pohledu na fungování veřejného prostoru v předmoderní době zohledňuje mimořádný důraz kladený na symbolickou komunikaci. Na závěr zbývá drobný povzdech, že by si kniha vydávaná třemi etablovanými subjekty zasloužila pečlivější jazykovou redakci. Nabízí se také otázka, proč se jeden z polských textů dočkal českého překladu a druhý nikoli. U takto zajímavé publikace bychom rovněž mohli doufat v kvalitnější obrazové přílohy.

MICHAELA ANTONÍN MALANÍKOVÁ

Petr STANČÍK, *Kaple Božího Těla a Krve a Bratrstvo obručě s kladivem*, Krasoumná jednota, Horoměřice 2015

418 s., ISBN 978-80-904510-8-7

Lucemburská Praha vždy přitahovala pozornost nejen seriózních badatelů, ale i nejrůznějších okultních vykladačů historie. Anotovanou monografií Petra Stančíka by bylo možno snadno hodit do druhého pytle hned po zjištění, že jediný distribuční kanál publikace je skrze e-mailovou adresu hejtmanstva obnoveného bratrstva. Přečtení knihy první dojem částečně potvrzuje, nicméně nelze říci, že by šlo o publikaci zcela bezcennou.

Základní myšlenka, již se snaží Stančík ve své knize dokázat, je ve zkratce následující: Nové Město pražské bylo Karlem IV. zamýšleno jako zrcadlový otisk Jeruzaléma, novoměstský Dobytčí trh odpovídá Chrámové hoře jako spirituálnímu centru Jeruzaléma, kaple Božího těla pak Šalamounovu chrámu. Tyto teze jsou dokládány nesčetnými analogiemi, jejichž relevance je stejně těžko doložitelná jako vyvratitelná. Autorství kaple přisuzuje Stančík Petru Parléřovi za přispění samotného Karla, který měl kromě autorské spolupráce na projekt získat i peníze. Se skutečností, proč chrám nevystavěl Karel, ale až Václav IV., se Stančík vyrovnává odkazem na starozákonní krále Davida a Šalamouna. Tak jako Bůh zakázal Davidovi stavět chrám, neboť k tomuto dílu byl předurčen Šalamoun, nechal Karel IV. realizaci až na svém synovi. Císař také založil ezoterní bratrstvo, jež mělo pečovat o kapli a realizovat Karlovy tajné záměry. Mezi ty hlavní patřil návrat církve k apoštolské chudobě a častějšímu přijímání svátosti, vzhledem k aktivitě Antikrista ale musely tyto plány prozatím zůstat známé jen okruhu zasvěcenců.

Ponechám stranou relevanci autorova ezoterního výkladu a zaměřím se na pasáže, které jsou na knize cenné. Jde především o soupisové části. V první a nejdelší části knihy, jež je věnována samotné kapli, Stančík poprvé přináší evidenci půdorysů, kterých nalezl celkem devět, dále vyobrazení, jichž je dnes známo devatenáct, a konečně i osmi kresebných rekonstrukcí (dvě z nich jsou autorovy). Ani tato heuristika nás nicméně nepřiblížila k odpovědím na stěžejní, dosud nezodpovězené otázky: Jaký byl skutečný půdorys stavby – měla kaple šest, či osm ramen? A jak vypadala ústřední věž? Ačkoli naprostá většina vyobrazení svědčí pro hranolovou stavbu, Stančík se kloní k oktogonálnímu půdorysu věže a k osmi ramenům stavby. Důvodem má být nápodoba Šalamounova chrámu, ovšem zde autor, podobně jako i na jiných místech dokazujících analogii s Jeruzalémem, vede důkaz kruhem.

Druhá část knihy je věnována Bratrstvu obručě a kladiva. To měl podle Stančíka opět založit již Karel IV. a bratrstvo poté jednak spravovalo poklad shromážděný císařem k financování kaple, jednak střežilo spirituální plán na zbudování obdoby jeruzalémského chrámu. Na rozdíl od první části autor nehledá nejrůznější paralely, což je tentokrát škoda, neboť analogických dvorských společenství vznikla v Evropě celá řada a pro jejich pochopení není třeba sahat do ezoterické oblasti. Hlavní část kapitoly spočívá v analýze zakládací listiny kaple z roku 1382, již signovalo 40 příslušníků bratrstva. Stančík zde

nejdříve podává popis jednotlivých pečeti včetně jmen na pergamenových prouzcích, v podkapitole „Ztotožnění“ pak přináší biografie jednotlivých signatářů. Přes značné mezery v heuristice i problematické interpretace rozkrývá prosopografický exkurz sociální síť navázanou na kapli Božího těla, potažmo na dvůr Václava IV., v dosud největší šíři.

Knihu uzavírají in extenso otištěné diplomatické i narativní prameny, jež se váží ke kapli Božího těla a k činnosti bratrstva, výběrově jsou připojeny i české překlady (podíleli se na nich kromě autora Bořek Neškudla, Jan Ctibor, Patrik Paštrnák a Lubor Kysučan). Výběr, struktura i zpracování dokumentů je poněkud arbitrární a kompaktnost otištěné antologie ještě snižuje skutečnost, že zde Stančík otiskuje i nesouvisející dokumenty, které mají podpírat jeho ezoterní výklad, např. papežskou bulu o vyhlazení templářů. Přínejmenším pro první orientaci v pramenné materii je ale prezentovaný výbor užitečný.

Petr Stančík si je vědom určité vachrlatosti svých konstrukcí, které sice skládá v přehledný celek, ovšem přímými svědectvími je doložit nedokáže. I proto čtenáře v závěru nabádá, „berte, nebo nechte být“. Využijí druhou možnost, aniž bych ale autorovi upíral zásluhy za ohromné množství heuristické práce, již budoucímu bádání minimálně usnadnil vychozí pozici.

ROBERT NOVOTNÝ

CÍRKEVNÍ A DUCHOVNÍ DĚJINY

Miroslav HUŤKA, *Augustiniáni na území středověkého Slovenska (Uhorska)*,
VERBUM – vydavatelstvo KU,
Ružomberok 2015

246 s., ISBN 978-80-561-0297-8

Problematické dějin řehole sv. Augustina věnoval Miroslav Huťka, působící na Katedře historie Filozofické fakulty Katolické univerzity v Ružomberoku, již několik dílčích studií, které nyní zúročil v předložené souborné monografii. Jejím cílem je postihnout klíčové okamžiky dějin klášterů augustiniánských poustevníků na území dnešního Slovenska v období středověku, a to ve vazbě na celouherský i evropský vývoj augustiniánského hnutí, což zahrnuje širší množinu proudů řídicích se Augustinovou řeholí.

Pro dosažení tohoto ambiciózního záměru zvolil Miroslav Huťka pro svou knihu následující strukturu. Po relativně stručném historiografickém úvodu se zaměřil na obecné dějiny Augustinovy řehole a středověkých monastických společenství, jež se k ní hlásila jako ke svému vzoru. Na základě solidní znalosti především zahraniční odborné literatury resumuje autor rozmanitý příběh dědictví sv. Augustina v období 11.–15. století. Upozorňuje především na skutečnost, že k odkazu myšlenek sv. Augustina, jehož řehole byla znovuoobnovena na sklonku 11. století, se hlásily početné, avšak nesourodé komunity poustevnického charakteru, které se různě prolínaly, spojovaly a zase štěpily. Huťka pak skicuje vývoj nejen toskánských poustevníků sv. Augustina, ale také poustevníků sv. Jana Dobrého, poustevníků z Brettna, poustevníků řehole sv. Viléma z Malavalle či od nich odštěpených poustevníků z Monte Favali.

Na roztržitést a neuchopitelnost těchto poustevnických komunit bylo ze strany římské kurie nahlíženo s nedůvěrou, takže církevní hierarchie začala vyvíjet tlak k unifikaci těchto heterogenních duchovních společenství. Výrazný krok tímto směrem představoval IV. lateránský koncil, jenž stanovil povinnost podřídit se některé z dosud schválených řeholí, a tak bylo ve třicátých letech 13. století dosaženo první integrace na bázi řehole sv. Augustina. Zajímavé je Huťkovo upozornění, že vilemitským komunitám byla naopak pro příšnou přisnost roku 1237 papežem nařízena jako závazná Benediktova řehole podle vzoru cisterciáků, to však mezi příslušníky společenství vzbudilo odpor a vilemité se následně začali štěpit. Proces atomizace vyvrcholil v padesátých letech 13. století a uspišil tak podřízení vilemitů Augustinově řeholi roku 1266.

Huťka se následně soustřeďuje na další vývoj augustiniánského hnutí, spočívající v precizaci poměrně všeobecné a flexibilní řehole sv. Augustina. Popisuje rozmach i krizi řádu, stručně představuje augustiniánské světce, věnuje se ženské větvi řádu i postavení jeho laických příslušníků a reflektuje také vztah augustiniánů ke vzdělanosti a kultuře. Tyto obecné pasáže, třebaže jsou spíše kompilativního charakteru, představují vhodný úvod do problematiky, neboť mnohovrstevnatá geneze augustiniánského mnišství ovlivňovala dějiny řádu i v dalších staletích a čtenář neznalý alespoň v základní rovině těchto peripetií by postrádal potřebný kontext.

Původnější je výklad v kapitole následující, již autor věnoval dějinám augustiniánského mnišství ve středověkých Uhrách. Ve 13. století se objevují doklady působení vilemitů v Uhrách včetně